

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен **“доктор”** по: **област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“**

Автор на дисертационния труд: Росен Пламенов Иванов, редовен докторант към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: **Управление на риска в селското стопанство**

Рецензент: **доц. д-р Росица Петрова Белухова-Узунова**, Аграрен Университет-Пловдив, катедра „Икономика“, 3. Социални, стопански и правни науки, 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Селско стопанство)“, определена за член на научното жури със заповед № 16-368 / 13.03.2025г. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Управлението на риска в селското стопанство, и по-конкретно в овощарството, представлява важен аспект от устойчивото развитие на аграрния сектор. Земеделското производство по своята същност е изключително зависимо от природни условия, сезонност и редица външни фактори, които не могат да бъдат контролирани от земеделските производители. В овощарството тази зависимост е още по-изразена, тъй като овощните култури изискват постоянни инвестиции и са особено уязвими на климатични аномалии като слани, градушки, суши и проливни дъждове. Актуалността на темата се засилва в контекста на предизвикателствата, свързани с климатични промени и нестабилността на глобалните пазари. Нарастващите изисквания за качество, екологична устойчивост и безопасност на храните поставят допълнителен натиск върху производителите, които трябва да се адаптират към новите условия. Разработването и прилагането на ефективни стратегии за управление на риска, като агрозастраховане, диверсификация на продукцията, внедряване на устойчиви технологии и дигитални решения, са от съществено значение за повишаване на конкурентоспособността на овощните стопанства и осигуряване на тяхната дългосрочна устойчивост.

Именно затова считам, че темата за управлението на риска в земеделието е от изключителна важност не само за отделните стопани, но и за развитието на селските региони на България. Подобряването на устойчивостта на този сектор може да доведе до повишаване на доходите, запазване на работни места и насърчаване на местното производство.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертацията е да оцени видовете, влиянието и честотата на рисковете в овощарството и да предложи ефективни методи и стратегии за управление на риска в зависимост от особеностите на овощните стопанства.

За постигането на основната цел, изследването си поставя следните задачи: (1) анализ на основните теории и емпирични особености при управлението на риска в земеделието; (2) Разработване на методологична рамка за обективното изследване на

видовете риск, тяхната честота и влияние, и управление в конкретния случай на овощните стопанства; (3) Събиране на първични данни от представителна и разнообразна извадка на овощни стопани в България, както и критичен анализ на процеса на управление на риск в овощарството, идентифициране на особеностите на сектора и потенциала за бъдещи подобрения; (4) Дефиниране на управленски и институционални решения, които биха способствали за по-доброто управление на риска и устойчиво развитие на овощния сектор в България.

Предмет на изследването е управлението на риска от страна на овощните стопанства, което до голяма степен обуславя тяхната способност да достигнат устойчиво развитие и икономическа жизненост.

Обект на изследването са овощни стопанства от различен тип на територията на цялата страна, но предимно съсредоточени в Горнотракийската низина.

Методи на изследването. Основният методологичен подход е дедуктивен. Първични данни са събрани на база на анкета сред различни овощни стопани. Резултатите са анализирани чрез дескриптивни, сравнителни методи, както и статистически анализи – регресионен и дисперсионен – за намиране на причинно-следствени връзки между факторите и сравняване на резултатите от различните групи стопанства. Видовете риск са оценени и картографирани на база на тяхното влияние и честота на поява.

Целта на изследването е ясно и точно формулирана. Задачите, обектът и предметът на проучването позволяват логически последователно да се постигне поставената цел. Методите на изследване са подбрани коректно и дават възможност за формулиране на обосновани изводи и препоръки.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е в общ обем от 200 страници и структуриран по следния начин: въведение, изложение в четири глави, заключение, приноси и библиография. Дисертацията съдържа 45 фигури и 16 таблици. Цитираната и анализирана литература включва 144 източника, от които 34 са на кирилица и 110 на латиница.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Дисертационният труд се състои от въведение, четири глави, приноси и заключение.

Във въведението се очертава актуалността темата за управлението на риска в селското стопанство, със специален акцент върху овощарството. Мотивацията е аргументирана чрез връзката между засилващите се климатични и икономически предизвикателства и недостатъчно развитата научна база в това направление. Целите и задачите са ясно формулирани, логично свързани с обекта и предмета на изследването.

В първа глава е изведена теоретична рамка на проучването, представяйки модели и дефиниции, свързани с управлението на риска. Съществен принос тук е емпиричният анализ на видовете риск, специфични за овощарството – от климатични до организационни и биологични. Главата предлага систематизация на рисковете, като едновременно разкрива тяхната взаимовръзка и значение.

Във втора глава е представена методологическата рамка на проучването. Описани са предметът, обектът, времевият обхват и източниците на данни, както и структурата на анкетата и извадката. Наблюдава се баланс между количествени и качествени подходи, както и логическата последователност при извеждане и проверка на хипотезите.

В трета глава чрез задълбочен анализ на данни от овощни стопанства се оценява значимостта на различни категории риск, както и ефективността на прилаганите управленски практики. Особено внимание е отделено на демографските характеристики на стопаните и тяхната роля в управленските процеси. Направена е систематичната оценка на хипотезите, където личи аналитичният подход на автора и стремежът към обективност. Главата се отличава с прецизност и аргументираност на изводите.

Четвърта глава предлага не само интерпретация на резултатите, но и конкретни препоръки – както на производствено, така и на институционално ниво. Акцентираща се върху нуждата от промени в политиките, както и ролята на публичния сектор в подкрепа на управлението на риска.

Финалната част синтезира основните изводи от труда, подчертавайки приносите и очертавайки насоки за бъдещи изследвания. Авторът демонстрира разбиране на проблематиката и способност да формулира приложими и устойчиви решения на база на научни доказателства.

5. Приноси на дисертационния труд.

От научните и практико-приложните приноси на дисертационния труд може да се открият следните:

1. Анализирано е управлението на риска и видовете риск в земеделието, с акцент върху овощарството, слабо разработена тема в българската научна литература, което допринася за преодоляването на ножицата между практическите нужди и научната основа при управлението на риска в селското стопанство.
2. Разработен е теоретичен модел, като е предложена рамка за управление на риска в овощарството в България, базирана на емпирични данни и научен анализ.
3. Картографиран са основните фактори, които влияят върху управлението на риска в овощарството в България.
4. Приложимост на модела в практиката – възможност за използване на теоретичния модел в оценка на индивидуални стопанства и прилагане на управленски решения.
5. Емпирично обосновани са предложения за справяне с проблемите при управлението на риска в овощарството.
6. Изведени са насоки за ролята на публичния сектор и институционалната подкрепа чрез конкретни предложения за политики, партньорства и интервенции за подобряване на средата за земеделските производители.

Научните и научно-приложните приноси са правилно формулирани и коректно отразяват изследваното в дисертационния труд. Приемам ги и давам положителна оценка.

6. Критични бележки и въпроси.

Към докторанта имам следния въпрос:

1. До каква степен и по какъв начин разработеният теоретичен модел за управление на риска в овощарството може да бъде адаптиран и приложен в България, и какви потенциални предизвикателства би породила една такава адаптация за малките земеделски производители?

Препоръчвам резултатите от изследването да бъдат публикувани в списания с импакт-фактор с цел да станат достояние до по-широк кръг от научната общност, поради важността и актуалността на тематиката.

7. Публикувани статии и цитирания.

Във връзка с дисертацията са представени две публикации, първата в съавторство с научния ръководител, а втората самостоятелна. Те са пряко свързани с тематиката на дисертационния труд и отразяват основни части от него. Статиите са в списанието *Agricultural sciences* на Аграрен Университет-Пловдив.

Предоставените за рецензия публикации отговарят в качествено и количествено отношение на изискванията на придобиване на ОНС „доктор“.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведения анализ, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Росен Пламенов Иванов образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Икономика и управление (Селско стопанство)“

Дата: 27.03.2025г.
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ
СТАНОВИЩЕТО: .....
(доц. д-р Росица Белухова-Узунова)